

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 " — "
negyedévre . . . 1 " 50 "
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutczza 6. sz.

Felelős szerkesztő:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr..
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Tankönyvkérdés a theologiai akadémián. (Bognár Endre). — Vallásoktatás az állami iskolákban. (Kondoros György). — Szerény észrevételek a közoktatási költségvetés tárgyalásához. (Raphanides Vilmos). — Irodalom. — Belföld. — Külföld. — Vegyesek.

Tankönyvkérdés a theologiai akadémián.

Fontos tárgy, szerintem, minden legkisebb észrevétel, mely a theologiai akadémiát érinti. Ugyde erről legkevesebb ember beszél. Legfőleg az egyet. theologiai bizottság évi jelentéseiben referál. — Mi az oka? Nem vitatom.

Annyival nagyobb örömet leltem benne, mikor ez évi egyet. gyűlésünkön tapasztaltam, hogy arra is termettek fértaink, hogy a bizottság jelentésének kapcsán egyébre is kiterjeszkedjenek, mi a theologiai akademia felé fordítja a közfigyelmet.

Ugyanis Zsilinszky Mihály a theol. bizottság jelentésének tárgyalása közben fölemlíti, „*hogy a theologiai intézetből nem kerülnek ki a megkívántató készütséggel a növendékek, a minnek legfőbb okát abban találja, hogy az akadémián a tanárok nem tankönyveket, hanem legtöbbször csak kéziratokat használnak.*”

Hogy minő készütséggű ifjak kerülnek ki a theol. intézetből, azt az évi tudósításokból mindenki megtudhatja. De ha egyáltalán áll az, hogy nem kerülnek ki a megkívántató készütséggel a növendékek, én ennek legfőbb okául nem azt tartom, mit Zsilinszky Mihály tart. Hanem úgy gondolkodom: ha nem kerülnek ki megkívántató készütséggel, akkor bizonyosan nem is lépnek oda be megkívántató előkészütséggű ifjak. Mi magában oly nagy baj, hogy azon semmiféle tankönyv sem segít. Ha még is valami segít, az a lehető legszigorúbb *cenzura*.

A másik ok meg az lehet, hogy a kik oda mennek, mint jó előkészütséggű ifjak, a theologian talán meglankadnak előbbi szép szorgalmukban?

No de a *tankönyvhiány* lett fölhozva okul. Azért ehhez kívánok szólni tüzetesebben annyival is inkább, mert e hiányt egyelőre az egyetem is oly oknak vette, mint a minőnek azt Zs. föltüntette. Mert különben *Hunfalvy* részletekre is kiterjeszkedő indítványával nem teszi át a tanügyi bizottsághoz tanulmányozás végett.

Mindeneknek előtte megjegyzem, hogy én ismertem tanárokat, a kiknek egyike tankönyvet használt, a másik saját kéziratát, a harmadik egészen szabadon adott elő. —

És mondhatom, hogy a ki csak a tankönyvre utalta hallgatóit, mert maga is inkább csak azt forgatta, — annak az előadása (nem a tárgya) legkevésbé birt a vonzás magesi erejével. Így az eredmény sem lehetett kitünő, de inkább csak középszerű, ha nem egészen gyarló. Míg ellenben a ki kéziratát veszi vezérfonalúl, nem pedig másnak tankönyvét, az évente maga is újabban meg újabban tanul; mert dolgozik kéziratán. Így tehát maga is lelkesedvén, másokat is képesebb lelkesíteni. Hogy ez így van, példát is tudnék rá mondani: Több mint 40 éve, hogy tanár az a derék és kitünő férfi, a ki eszemben van S.....ban. Mikor én még úgy szólva tűzhelyénél voltam szerencsés ismerni, s előadott egyháztörténetét és dogmatikát, — tudja az ég mióta és hányszor le volt neki írva kéziratban az egész egyháztörténet és dogmatika. És még is évről évre újra írta, újra dolgozta studiumait. Mert mindig volt hozzáadni, vagy belőle elvenni valója; a mint jobban, meg jobban ismerni tanulta az ifjúság szellemi szükségait, avagy pedig tananyagát újabb kútfők tanulmányozásával időről-időre kibővítette. — És csak volt tanítványait kell megkérdezni: Érezte-e csak egy is a *tankönyv hiányát*? És ha még is valakiben meg volt az ösztön, nyitva állott előtte a gazdag könyvtár teli theologiai szakkönyvekkel, a jeles mester szivesen ölébe rakosgatta azokat.

Olyan tanárom is volt, nem a theologian, de a gymnasiumban, ki szabadon adott elő. Soha a tanórán füzetet vagy könyvet (a történelemben) ember nem látott a kezében. Növendékei áhitattal hallgatták, és mellette (Király szerint) egy-egy „Gedankenbrücke“-t följegyeztek. De még is, ki és miből tudott az 5-dik iskolában jobban és többet, ha nem a történelemből?

Ismétlem tehát, hogy nem a *tankönyvhiány* lesz szerintem az ok, ha a theol. intézetből a megkívántató készütséggel nem kerülnek ki az ifjak. Mert hiszen egy theologus növendék még korántsem kellő készütséggű, ha egy-egy tankönyv tananyagát *bevágja*. A kellő készütséghoz sokkal több kell ennél. Hogy studiuma mellett maga is önállólag gondolkodjék, munkálkodjék, mint az a tanár, ki jól akarván tanítani, maga is tanul. Így lesz theologiai

készültsége mindkettőnek, ellenkezőleg nincs, a legjobb tankönyv mellett sem.

Azután meg jól distingváljunk: Ha már egyszer szükség van a theológián tankönyvre; erre előbb van szükség a theologiai *tanintézet*en, mint a theol. *akademián*. — Mert szerintem a theol. *tanintézet* nem az által promoteáltatik theologiai *akademiává* — mint azt tán sokan hiszik, — hogy itt avagy amott a 2 évi kursust 4 évi tanfolyamra kibővítjük. Hanem theol. akademiává lesz a theol. tanintézet első sorban az által, hogy az előadásokon az egyes tantárgyak tananyaga *kritikailag* dolgoztatik föl. A tantárgyra vonatkozó sokféle tudományos, és a legtöbbször ellentétes nézetek bőven kifejtetnek és megismertetnek. — Azért önként következik, hogy az akademián a tanszabadság divik; önként következik, hogy nem az egyes tudományok összes tananyaga adatik elő, de azoknak egyes részei a legapróbb részletekig kommentáltatnak, s benne az ifjak iskoláztatnak. Míg az úgynevezett pusztán theol. tanintézeteken, tehát melyek akademiái jelleggel nem bírnak, a tantárgyak inkább *historiai* egymásutánban, (az egész tantárgy) egyházszerzetileg elfogadott és kanonizált alakban taníttatnak.

Másik elengedhetlen kelléke, mi már a föntebbiekből is következik — az akademiának, mi megkülönbözteti az egyszerű theologiai tanintézettől: a *parallel tanszékek* és a *gyakorló semmináriumok* föllállítása minden előadott tantárgyakra nézve.

Én tehát ha mindjárt szükségét látnám is a tankönyvnek a theológián; első sorban a theologiai tanintézetekről mint ilyenekről gondoskodnám, nem pedig a theol. akademiáról.

De továbbá akár lesz *tankönyv* kézirat helyett, akár nem, ezt a hiányt okul nem fogadhatom el, ha ifjaink még is nem kellő készültséggel lépnek ki az akademiából.

Bognár Endre.

Vallásoktatás az állami iskolákban.

I.

Az állam közegei folytonosan zaklatnak bennünket tanügyünk rendezetlensége s iskoláink hiányai miatt. Ha a tanterem egy-két cm-rel alacsonyabb, az ablak kisebb, vagy néhány tanulóval több jár egy osztályba, a mint azt a törvény ide vágó §§-ai rendelik, azonnal kész a vádirat, s útnak indítatik az alispáni hivatalhoz, vagy pedig egyenesen a közoktatásügyi magas miniszteriumhoz. A honnan aztán kis vártatva érkezik is az egyházi előjárásához amolyan ultimatum-féle leirat, a melyben kérdés tétetik: hajlandó-e az egyházközség iskolájában tapasztalt hiányokat megszüntetni, s iskoláját a kor s a törvény követelményeinek megfelelően rendezni? mert különben stb.

Az ilyen esetekre vonatkozólag nagyon helyesen megjegyzi a bányakerületi ez évi püspöki jelentés, hogy „némely tanfelügyelő nagyon is a törvény betűjéhez ragaszkodik.“ Mintha csak az volna a hivatása, hogy mennél több felekezeti iskolának megásva sírját, azok romjain aztán annál több községi, állami iskolát emelhessen. Pedig ha hivatásának magoslatára emelkednék, be kellene látnia, hogy legfőbb kötelessége az állami, az úgynevezett felekezetnélküli iskolák rendezése, és csak azután, ha ezt meg-

tette, siessen a felekezeti iskolák támogatására: ne kívánja romlásukat, hanem javukat munkálja. Persze, hogy gáncsolni könnyebb, mint építeni: ezt nem csak akarni, de tudni is kell.

Az állami és községi iskolák legnagyobb hibája, hogy mást ne említsenek, a felekezetnélküliség. E mellett a felekezeti iskolák minden hiányai eltörpülnek, elenyésznek; mert örökké igaz marad ama latin példaszó: *si Christum discis, satis est si cetera nescis; et si Christum nescis nihil est, quod cetera discis.*

Hogy mily nagy baj az a felekezetnélküliség, azt minden beszédnél fényesebben illusztrálja a két eset, a mely Budapesten esett meg. Az egyik a következő: A főváros iskoláiban, mint általában minden felekezetnélküli iskolában, nem volt szokásban az imádkozás, sem tanítás előtt, sem tanítás után. Tapasztaltatván azonban, hogy ez iskolákban ijesztő mérvben terjed „a *vallástalanság és az erkölcsök elvadulása*,“ azért a fővárosi iskolaszék, az összes felekezetek lelkészeinek helyeslésével „*felekezetnélküli imádságokat*“ hozott javaslatba, a melyek egyike tanítás előtt, a másika tanítás után mondatik el a gyermekek által. Ehhez úgy hiszem nem kell kommentár. — A másik eset, a melyről annak idején az összes fővárosi lapok megemlékeztek, mintegy megerősíti a fentehi tapasztalatot. Az ismétlő-iskolába járó gyermekek, a tanóra alatt folytonosan zajongnak s egymással czivódnak és a tanár ő velük. Tanításról és tanulásról ott úgyszólván szó sem lehet; rendes előadás ott, egy tekintélyes fővárosi napilap megjegyzése szerint, csak rendőri fedezet mellett volna megtartható. Az iskolából hazatérőben az utcán, nemcsak egymás között veszekesznek és verekednek, hanem a járókelőket is háborgatják; sőt egy ízben, s ez az az eset, a melyre ez uttal hivatkozom, — egy idősebb embert vadul megtámadtak, s tetteleg bántalmaztak. — Az első esetben az önbeismerés, a másodikonál különösen ezen utcai jelenet tesz tanúságot ezen iskolák növendékeinek vallástalanságáról és erkölcsök elvadulásáról. Amott imához, emitt rendőrhöz folyamodtak segítségért, nem tudom melyikhez biznak jobban.

Hogy mily nagy baj az a felekezetnélküliség, arról meggyőződhetik bár ki is, a ki az ev. egyetemes tanügyi nagybizottság ez évi jelentését figyelemmel átnézi. E bizottság szakszerűen foglalkozott e kérdéssel, s jelentésében feltárja a bajt előttünk egész nagyságában. Könnyebb felfogás céljából e bajt három fokozatban állítja elénk: mindenek előtt azon eseteket veszi egybe, a hol *a baj kisebb*; azután áttér azokra, a hol *a baj nagyobb*; s végül megemlékezik még azokról is, a hol *a baj oly igen nagy*. S minden egyes fokozatnál módokat keres, talál s ajánl, miként lehetne ez állami iskolák e nagy baján segíteni. A tanügyi nagybizottság feladatát megoldotta, s javaslatát az egyetemes gyűlés változtatás nélkül elfogadta. A megoldás azon az alapon történt, hogy a vallástanítás az egyes egyházak belügye, tehát a vallástanításról nem az állam, hanem a felekezetek kötelesek gondoskodni, még az állami iskolákban is. Miután azonban én ez alapot sem helyesnek, sem méltányosnak el nem ismerem, nem tartom helyesnek az ez alapon történt megoldást sem.

Hogy mily nagy baj egy iskolánál a felekezetnélküliség, azt tudom és hirdetem én is; hogy e nagy bajon segí-

teni az egyes felekezetek hozzájárulása nélkül nem lehet, arról szívem mélyén meg vagyok győződve; de hogy ez a felekezetek kizárólagos kötelessége volna, hogy ezt csak az ő érdekük kíváná, azt határozottan tagadom. Az ország jól felfogott érdeke megköveteli, hogy hazánk minden egyes iskolájában a vallás, mint minden bölcsesség forrása és kezdete, taníttassék: kinek-kinek a saját vallása. Ha a vallásoktatás a felekezeti iskolákban hanyagoltatnék el, ezért a vád első sorban az egyházat érné, de ha ez történik az állami iskolákban, ezért a felelősség viszont az államot terheli. Ha az állam hirdeti azt az elvet, hogy kié az iskolák, azé a jövő; akkor igyekezzék ezen jövőjét biztos alapra fektetni. Miután *mindea ország támasza és talpköve a tiszta erkölcs, mely ha elvész Róma ledül s rabigába görnyed*: legbiztosabb alap, a melyen Magyarország jövőjét fölépítheti, a vallás-erkölcsi. Vallás nélkül az erkölcs homokra épített ház. A míg Magyarország felekezet-nélküli bölcsői ilyen homokra fognak építeni, addig nem igen lehet reményünk megérni azt a Magyarországot, a melyről Széchényi jóslata oly erős hittel szólott, hogy *less.* (Folyt. köv.)

Kondoros György.

Szerény észrevételek a közoktatási költségvetés tárgyalásához.

Midőn a honatyák a pénzügyi bizottság üléseiben, a folyó évi mérleg alapján az 1885-iki országos költségvetést tárgyalják, nem kis érdekű az evang. egyházra nézve a közoktatás költségeinek megállapítása. Az ellen, hogy a tanfelügyelőket illető összegre 6000 frttal van több felvéve, mint az előbbi évben, érdemileg mit sem szólhatunk; azt sem vitatjuk, hogy Madarász úr szerint a tanfelügyelői állás czélszerűtlen: noha bizony legtöbb helyütt legjobb felügyelők a lelkészek, közvetlen és természetes felügyelői az iskoláknak. És ezek sokkal csekélyebb díjazás mellett megtehetnék az államnak, akár közvetlenül, akár közvetve az egyházi előjáróság közegeinek útján, ugyanazon szolgáltatást, melyet a tanfelügyelők tesznek. Hiszen a tanügyi rovatos táblázatokat a lelkészek szokták helyben, ingyen kitölteni, a mi lényegesebb munka, mint a már kitöltött táblázatok rovatainak összegezése, mely a tanfelügyelői irodákban fizetés mellett készül.

Hanem az ellen talán nem csak mink, hanem az összes honi hitfelekezetek is ünnepélyesen protestálnának, ha Madarász úr szerint „volt tanítók“ alkalmaztatnának a tanfelügyelői állomásokra.

Pedig az evang. egyház kevésbé röstelhetné e gradust ad parnassum a tanítóknál, aminthogy nálunk, nem öntetszelgéssel mondva, több intelligens, sokra képes tanító van, a kik legalább jó abc-és — vagy jó olvasókönyvvel szaporították az irodalmat; és mint a papokkal együttműködő munkásai az úr szöllőjének, öntudatosabbak és fogékonyabbak a tanfelügyelői álláshoz szükséges „tekintély adására,“ mint a r. kath. kántorok, a kik már csak azon subordinationális viszonynál fogva, melyben az illető plébánusokhoz állanak, alig képesek azon önhizelgő tudatra csak jönni is, hogy kerüléssel, politikai úton a plébánusi rang fölé egy ugrással emelkedve, valaha tanfelügyelők is lehetnének. Nagyon okosan jegyezte meg tehát ő nm. Tre-

fort miniszter úr, mondván: „a közönséges néptanító alig bírná azt a tekintélyt adni ez állásnak.“

Ezen malaszt tehát nem akar egyéb lenni erkölcsi rúgónál.

A harmadik egyetem szükségessége talán vitás lehetne, ha megfontoljuk, hogy ma-holnap minden ekeszarvtól és a mi lényeges, közönséges tehetségű fiatal ember az egyetemi életről fog álmodózni. Hogy milyen méreg van ezen nyavalyásan görcsös urhatnékomban és modern kapkodásban, mindenki láthatja. A falukon egyes gazdák körültekintő takarékoságuk mellett annyira meggazdagodtak, hogy látván, mikép a zsidókból számos orvos, jogász, tekintélyes állásu polgár kerül, fiaikat felküldik a gymnasiumokba, onnan az egyetemre; úgy hogy a társadalomra inkább hátrányos mint előnyös lehet ama vakbuzgó nyegleség, melylyel az alsó osztály sarjadékát, akár képes, akár nem, — nyakra-főre iskoláztatja; a fiatalság pedig a kényelmes úri páholyok után sovárog. És midőn szüleit pénzéből kifosztja, utóadósság mellett lesz belőle földönfutó proletárius, munkakerülő Luftinspector, a corruptionnak missionáriusa; a ki terhére van egyaránt az alsó osztályu apának, családjának, a társadalomnak, egyháznak és államnak. E mellett meggondolandó azon veszély is, mely a társadalmat a munkás kéz naponta növekedő hiányával fenyegeti. Mert a mint halad a kulturális élet, emelkednek egyes városok, a munkás nép a városokba özönlik, ott egy ideig jó fizetés mellett dolgozik, legtöbb esetben a corruptionon kívül egyebet nem szerezvén meg, visszamegy falujába, és ott ugyanoly munkabért kíván, minek természetes következése az, hogy már ma vagy csak méreg drágán vagy épen nem kapni cselédet. Minden rongyszedő ivadéka, ekétől és szegény kunyhóból származó ember kis raffineria mellett míveltnek képzei magát, okos akar lenni, urhatnámban szenved, legalább is kényelmet keres. Többet használ két rendezettebb egyetem a hazának, már csak takarékoság szempontjából is, ha ezer jóra való fiatal embert képesít évente, mintha három egyetem egy harmaddal nagyobb költség mellett, egy harmaddal nagyobb kompániát állít elő proletáriusokból, a kiknek szívében és agyában a nihilizmus, szocializmus, kommunizmus és egyéb izmus-végzetű, a társadalomra végzetes, és már rohamosan gyomként burjánzó és terjedő elvek és életirányok képzésére, ugyancsak bőséges termést ígérő talaj készül.

A szóba hozott nemzetiségi izgatásokra nézve egészben véve nem áll az, a mit Rakovszky képviselő úr mond, hogy azok ellen „a jó néptanítók hathatnak legjobban.“ — Hogy „hathatnak,“ az áll, de hogy legjobban hathassanak, azt a tapasztalat megczáfolja, és azt mutatja, hogy a lelkészek e tekintetben leghathatósabbn ellenszer és főfaktorok lehetnének. Azonban igaza volt Komlóssy képviselő úrnak, mondván: „ha vannak nemzetiségi izgatások, azt a kormány közegei idézik elő;“ talán mondani akarta: *sok esetben* idézik elő. — Bizony többnyire képzelt bajok azok és még nincsenek concret esetek sem. Népünk magára hagyatva munkás és mit sem akar tudni holmi panszlavizmus és antiszemizmusról. A protestantizmust mindig a becsületesség jellemezte, mely úgy a haza, mint az egyház iránti hűségben nyilatkozik; és csak szívünkben kívánhatjuk, hogy e hűség egyházunkban a szóba hozott kivételes

fegyelmi új intézkedések feleslegességét alaposan bizonyítsa be.

Legérdekesebb volt ránk nézve a néptanítók nyugdíjának kérdésénél azon jelentés, hogy az „egyes felekezeti tanítók nyugdíjra való fizetési kötelezettsége miatt sok a panasz,” — melynek Dárday úr adott kifejezést. Miután a kultuszminiszterium ezen bajon „ma nem segíthet, hanem kilátásba helyezte, hogy az év lefolyása után a törvényt revideálni fogják és akkor lehet erről másképp gondoskodni;” hát bizony kellene az evang. egyháznak is gondoskodni, sürgősen pedig, most midőn közeledik az exekuczió mindazon egyházra, mely a nyugdíjalapra nem fizetett. Hogy mily visszás állapotot szül és mennyire nyúl autonomiánkba egyházi pénzügyünket illetőleg ezen törvény, azt 170 lelket számláló szegény bagyani anyaegyházam állapota is eléggé illusztrálja. Jövedelme nem haladja meg a 100 forintot, a kopársíkos Szitnya-hegy lejtőjén fafuvarozásból élő nép alig képes kenyerét megkeresni, melytől azonban még tavál (már nem községtől, mint azelőtt), vagy 90 forintot kértek a tanítói nyugdíjalapra. Hol vegye? A hol nincsen, ott ne keress, ott a jó Isten maga sem vehet. Pedig ha mégis valahogyan kényszerből lefizeti, tanítója azt soha nem kapja vissza, mert fennállása óta tanítója csak addig maradt itt, a míg épen maradnia kellett, és tovább nem mehetett. — Pedig ha a 100, esetleg a 200 forint kezében msradna, azzal legalább is tantermét időről időre felruházhatná, így pedig talán valamely jó egyháznak volt tanítója, más hitfelekezeti, ezen összeg részét fogja élvezni.

De vegyük fel a honti esperességet, és kerek számmal csak 30 egyházat, és nem számítva a tanítók befizetéseit sem, csupán az egyházak által eddig fizetett csak 80 frtot számítva egyenként, az 3000 frtot teszen, melynek 8% kamatja 240 frtnak felel meg. Nemde elég egy tanítónak, ha rendes fizetése is csak 300 frt volt, egy-egy évi nyugdíjazására; és kérdés vajjon ezen egy tanító is találta-e? a számítás is nem pontos, azonfölül az összeg évente szaporodik.

Már most ha csak ez összeget fizették a honti ev. egyházak, tudomásommal pedig nincsen az esperességnek nyugdíjas tanítója és kérdés mikor is lesz; akár az összeg kamatait idegenek élvezik, akár az alapnál marad, szegénységünket tekintve, reá nézve sérelmes a törvény ide vonatkozó passzusa, és nem ok miatt „sok a panasz.”

Adja Isten, hogy ezen égető kérdéshez szóljanah mennél többen illetékes helyről és ott, a hol szavukkal befolyhatnak, hogy a miniszter úr által kilátásba helyezett orvoslás testté legyen, és a közeledő új év, e tekintetben is, úgy az oktatási ügyre, mint szegény egyházunkra, új boldogabb örömidőszakot hozó év legyen.

Az év végén pedig mi papok mit gondoljunk? . . . ismét azon bús gondolattal és kérdéssel megyünk az új évbe: hát mi rólunk lelkészeinkről ki gondoskodik? És midőn kérdésünkre e földön síri csend uralkodik — onnét felülről hallatszik a karácsonyi angyali szózat: Dicsőség a magaságos mennyekben az Istennek! és e földön békesség, és az emberekhez jó akarat! Ezen, a Jézus Krisztusban atyai szívét kitaró Istenünktől legyen a mi segedelmünk!

Ruphanides Vilmos.

I R O D Á L O M.

Olvasókönyv ág. hitv. evang. clemi népiskolák III. és IV. osztályai számára. Szerkesztették Németh Lajos és Linder Károly. A bányai ág. hitv. evang. egyházkerület által valamennyi clemi népiskolája számára kötelezőleg elfogadott pályamű. Ára kötve 36 kr. Budapest 1885. Kiadja Hornyánszky Victor.

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr! Engedje meg, hogy *Margócsy Gyula* bírálatára a Németh-Linder-féle olvasókönyv fölött, az olvasó közönség érdekében egy-két megjegyzést tegyek.

Bíráló hirdeti, hogy szerzők a nem magyar tannyelvű iskolák számára is irták könyvüket, a mire őket senki sem szólította fel, ők maguk soha sem is gondoltak; hogy a bíráló bizottság a kevésbé jó pályaműveket ajánlatosabbnak nyilvánította, a mi ellenmondás; hogy jobb megjegyzésüket a mű szerzésénél megtagadták a szerzők, csak hogy a pályadíjat elnyerjék, a mi alaptalan insinuatio. Mindehhez nem kell commentár.

M. Gy. szerint Némethék könyve alap és rendszer nélküli. E mondását megmagyarázza az a körülmény, hogy az olvasókönyvet összekavarja az egyes tantárgyak könyvével vagy a nyelvkönyvvel. Az igenis legyen berendezve a tantárgy módszerének szabályai szerint, mert zsinór-mértékül kell szolgálnia a tananyag helyes feldolgozására; az olvasókönyv formáját nem köti meg oly szorosan abbeli rendeltetése, hogy olvasásra, nyelvtani tárgyalásra anyagot szolgáltatva vallás-erkölcsi eszméket fejlesszen, s a tárgyak részletes tanítását előkészítve, esetleg támogassa. A vallás-erkölcsi ismereteket a gyermek fejlődéséhez mért sorrendben a vallásban ülteti a gyermek lelkébe; az olvasókönyv oly anyag felhalmozására való, hogy a hittani óra épen tárgyalt leczkéjével kapcsolatos olvasmányt, vagy felsőbb osztályban előfordulandó hittani cikkek felől való előleges tájékoztatást lehessen benne találni. A természetrajz, földrajz stb. tankönyve igenis haladjon a közelebbiről a távolabbira stb.; de az olvasókönyv épen mert csak a beszéd és értelemgyakorlatok egy, mondhatnám felsőbb nemére szolgáltat anyagot, mert a tantárgyak egyes nevezetesebb pontjára bővebb felvilágosítást, talán külön szempontok szerint való összefoglalásokat tartalmaz, rendszeres teljességgel nem foglalhatja magában az egyes ismereteket. Az olvasókönyv elvesztenié alkalmosságát a tantárgyaknak egymásra való vonatkoztatására, az olvasás kedvének táplálására, ha dióhéjnyi compendiumok gyűjteményévé változtatnók. Az olvasókönyvvel szemben a tanítónak az olvasmányok kiválasztásának meghatározott sorrendbe állításának szabadságával kell birnia s nemcsak azért, mert egyiknek több, a másiknak kevesebb anyagra van szüksége belőle, hanem azért is, mert nagy mértékben függ az esetlegességtől, hogy mivel készíthet elő a tanító leg-helyesebben valami bekövetkezendő tantárgyra, vagy mivel ébreszthet legnagyobb, legélelkebb érdeket egy, épen tanítottnak egyes részei iránt s a választás annál könnyebb lesz, mennél inkább vannak az olvasmányok tárgyuk homogeneitása szerint csoportosítva. Némethék olvasókönyve a felállított kellékeknek megfelel s ezért igen jól lehet használni. Van benne rendszer, mert az I. rész az egyházi év eseményei szerint csoportosít, a II. r. a természet országai-

nak szokott egymásutánja, a III. r. a szülőföld, megye stb. fokozata és a történelemben a chronologia szerint stb. Van benne tekintet az I—II. osztályt végzett, a III—IV. osztály álló s az V. végzendő anyagára is (innen az egy-két aránylag mehezebb olvasás is), mert a káténak, mely épen a III—IV-ben taníttatik, elbeszélésekkel stb. való illusztrálása s egy-két egyháztörténelmi olvasmány (V. oszt.), mely az V-ben jön elő, előkészítésül egyszerű leírások a II. részben, de melyekkel a beszéd- és értelemgyakorlatok eredményét is gyarapítani lehet; a III. osztálynak földrajzi előfogalmak a IV. osztályban, a IV. osztálynak az V. osztályban előkerülendő tananyagára vonatkozólag a III. részben. Hogy hosszas ne legyenek, erre nézve mindent fel sem említhetnek, de a könyv elfogulatlan olvasója könnyen meggyőződhetik bíráló légből kapott vádjának alaptalanságáról. A ki csak rövid ideig is foglalkozott a nyelvtan és fogalmazás tanításával, tudja nagyon jól, hogy ily olvasókönyv alapján ebbeli munkáját is szabatosan és helyesen végezheti, a nélkül, hogy az olvasókönyvnek nyelvkönyv formájával kellene birnia. Nyelvkönyv soha sem birhat a tanítás egészére nézve oly jelentőséggel, a minőt egy jól szerkesztett olvasókönyvtől méltán várunk, a minő Némethék olvasókönyvében feltalálható.

Bírálónak az az állítása, hogy az erkölcsi olvasmányok csupa bünről szólnak, valóban nagyon különös. Hol van olyan, a művészet szabályainak megfelelő kép, a melyen a fény mellett ne lenne árny: hol látjuk az erkölcsi eszme diadalát, a hol ennek ne kellene a küzdelem tüzén keresztül mennie? Bírálónak nem tetszik az Abrahámról szóló monda. A gyermek Abrahám tettei a hitujítás hősi munkájának kezdetét képezik, az igazságban gyökerező szent meggyőződést, melyért életét is kockára veti, a gyermeki kiskorúságon túlemeli őt, a hol már nem atya és fiu, hanem két ellentétes világnézet képviselői gyanánt állanak egymással szemközt s hogy új hit hirdetője drasztikus eszközökhöz is kénytelen nyúlni, igazolja minden hitujító története. S a bünbeesés és Izsák feláldoztatásának története nem az isteni parancs megszeghetetlen voltát, Judásé nem a birvágy erkölcsrontó hatását, Jézus halála nem a végtelen szeretetből folyó önfeláldozás magasztosságát példázza-e? s ebben bíráló nem talál „erkölcsösség“-et?! Aztán meg merő valótlanosság az, hogy az olvasmányok legnagyobb részének tárgya zord, sötét, mert bizonyosan ezt akarja, de nem tudja bíráló világosan elmondani; közel fele nem olyan, sőt van több olyan gyöngéd, költőileg szép, mély kedélyű, hogy a gyermeki lélek derűtségét nem csak uem veszélyeztetik, sőt óvják. Van igaz több olyan olvasmány is, mely az emberi természet sötétebb oldalát világítja meg. De hisz a gyermeket sem szabad a sekély optimizmus depraváló hatásának kitenni, őt is komolyan ember és életismeretre kell vezetni. Szerzők nem akarták kitenni magukat azon protestáns szempontból nagyon súlyos vádnak, hogy könyvükben a bün nem létevel kaczerkoddván általa a gyermek elől a komoly magábatérés útját elzárni segítik. S ezt feladatukat tekintve nagyon helyesen cselekedtek.

Határozottan visszaél bíráló a közönség jóhiszeműségével, a hol azt mondja, hogy a magyar történelemből egyetlen példát sem közölnek szerzők, melyből hazaszere- tetet lehetne tanulni. (Hát Hunyadi János, Zrinyi Miklós,

Kanizsay Dorottya és a hazafias költemények nincsenek ott a könyvben?) Hogy a magyarokat rablók gyanánt mutatják be, mintha gyanúsítani akarná hazafiasságukat, holott a még nomád népnek sok jeles, nemes tulajdonságát emelik ki; hogy a könyv telve van valótlanosságokkal, holott csak azt az egyet nem közölték szerzők correctül, hogy Határőrvidék már nincs, mert nem tudták, hogy beolvasztása be van-e már egészen fejezve.

A mit bíráló szerzők irányáról mond, az átsap a komikumba. Teljesen correct mondatokat és szentírásbeli idézeteket sorol fel abból a czélből, hogy szerzők stylusát megrójjá. Először is az nem igaz, hogy a példák túlságosan fellengők, nehézkesek, nevetségesek lennének, a mire talán a bíráló gondol; másodsor pedig szó sincs róla, hogy a könyv nagyobb részének nyelvezete a biblikus ódon-szerűség vagy a bombast jellemvonásával birna, sőt olyan nemes egyszerűség, affektátltság nélküli magyarosság és világosság jellemzi, hogy ez egyik főelőnye a könyvnek. És így agyrémnél nem egyéb, hogy bíráló szerint e könyvvel butítani volna kénytelen a tanító. Majdnem az látszik, hogy bíráló a vallásosság miatt akarna égő parasztat gyűjteni szerzők fejére, melyet pedig a pályázat a könyvtől megkövetel, melyben csak az értetlenség láthat veszélyt az elme kimivelésére. Az itt-ott felcsillanó mysticismus nem oly megöölő betűje a józan értelemnek, hogy a vallási közöny mai korábau ellensúly gyanánt helyén ne lenne egy népiskolai olvasókönyvben. Különben pedig egy jó népiskolai olvasmánynak olyannak kell lenni, mint egy jó költeménynek, hogy világossá válik ugyan első olvasásra is mindjárt, de akárhányszor gondoljuk át később, mindig újabb meg újabb szépségeket tár fel. Ily olvasmány pedig Némethék olvasókönyvében sok van: nagyon alkalmasak arra, hogy a tartalom felületes képe rögtön lerajzolódjék a gyermek lelkében, de arra is, hogy új meg új szép gondolatokat lehessen találni mélységükben. Annyi azonban bizonyos, hogy a kik csak annak tudnak örülni, a mi lapos, azok erre a könyvre nagyon fognak haragudni.

Donner Lajos, polg. leányisk. igazgató.

„**Protestáns árvaházi képes naptár az 1885-ik közönséges évre.** Szerkesztik Farkas József és Győry Vilmos. Tizenkettedik évfolyan. Budapest, nyomatta Hornjanszky Viktor.“ (Magyar kiadás ára 30 kr.)

A szokott naptári részen kívül, következő változatos és érdekes tartalommal jelent meg ezen megszokott, ezúttal soká magára váratott vendége a protestáns családnak:

1885-ik évre szóló jóslat (meteorologiai észlelet). Hol a te Istened? költemény Beöthy Zsigmondtól; A halász, költ. Győry Vilmostól; Vigasztaló, költ. Csengey Gusztávtól. — Török Pál (arczképpel) F.-tól; A lelkész árvái, költemény Melczer Gyulától. — Zsivora György (arczképpel) F.-tól. Husvét ünnepén, költemény Béri M. Gyulától. Vadászaton, költ. Gajdács Páltól. Gyermekek, mint városmentők, elbeszélés Győry Vilmostól. Édes anyám, költ. Varga Józssftól. Az öreg Friczi életéből, Fa Istvántól. Egy gondolat bánt engemet, paródia Kajabusztól. Mikor a nagytiszteletű asszony hintót vett, elbeszélés. Gyilkos szülék, költ., mindkettő Forgács Endrétől. Rómáig és vissza, utirajz Léway Lajostól, 3 képpel. Apróságok (adomák). — Protestáns egyházi tisztii névtár. Országos vásárok jegyzéke. Hirdetések. Összesen 5 és egy fél ív.

E naptár, mint irodalmi mű, megfelel rendeltetésének, népies, protestáns egyházas olvasmányt nyújt az illető közönségnek és ébren tartja az érdeket a mi büszkeségünk, az országos protestáns árvaház iránt.

A címlapon lévő kép is már emlékeztet e jótékony intézetre, mely báró Kochmeister elnöknek a gyámintézetekhez küldött legújabb felhívása szerint, 100 árva befogadására van berendezve és hatosztályú elemi iskolával van összekötve s 80 árvánál azért nem láthat el többet, mivelhogy a bevételek nem elégségesek a terjeszkedésre. Az új árvaház építése és berendezése nagy mérvben apasztotta meg az egylet pénzerejét. Mikor tehát e naptárt kínálják a lelkészek és tanítók a híveknek, jó munkát tesznek és mikor a hívek megveszik e naptárt, előmozdítják a protestáns árvák ez intézetben való nevelésének lehetőségét. — Lám! az árvaegylet múlt évi zárszámadása az árvaházi naptár után kimutat 700 frt 41 kr. bevételt. Avagy nem örülhet-e szívünk az irodalmi munka ily eredménye felett?

Bizonyos mérvű pártolás tehát megvan, de ezen pártolást fokoznunk kell, nemcsak a magyar, hanem a német és tót nyelvű kiadásoknak is elterjesztése és fogyasztása által. Hogy pedig ez lehetséges legyen szeretettel felkérjük az egylet igazgató választmányát, hogy a szerkesztőségnek határozott terminust szabjon, olyant, hogy az összes naptárak legkésőbbben *szeptember közepén* kerüljenek expedíció alá. Mert az idei eljárás, mely szerint a naptár december elején került expedíció alá, nemcsak megnehezítette a lelkészek és tanítók terjesztési munkáját, (talán sok helyütt lehetetlenné is tette), hanem az egyletnek világok kárt okozott. Az elterjesztéshez idő kell, ettől pedig a naptárt kiadó egylet maga fosztott meg bennünket; reméljük, hogy ezen jövőre segítve lesz.

A ki pedig házába fogadja e naptárt, vessen egy kis számot tehetségével, vajjon nem birna-e ezen egylet rendes, 3 éven át évi 6 frtot, vagy rendkívüli, 3 éven át, évi 3 frtot fizető tagja lenni? „A mit pedig akarsz, cselekedd meg hamar!”

Láng Adolf,

pestm. ev. főesperes.

B E L F Ö L D.

Csomád, pestm. ev. egyház templomszentelése százados évfordulójának ünnepélyét advent első vasárnapján tartotta meg, midőn a tót istentiszteletet *Zvarinyi János* helybeli lelkész 2. Móz. 20, 24 nyomán szónokolva végezte, kimutatva többek között azt is, hogy a 300 lelket számlált egyház jelenleg még egyszer annyira növekedett s kötelékéből 3 filiát bocsátott ki. — A magyar istentiszteletet végezte *Láng Adolf* főesperes szónokolva a 84 zsoltár felett. Ez alkalommal mindkét lelkész tót és magyar nyelven felszentelte az új oltárt is, Jelen voltak méltós. *Gosztonyi János* kir. kamarás, mint egyházfelügyelő, *Marosy Károly*, több pestm. egyház felügyelője, dr. *Mátray Ernő* journalist, a vidéki intelligencia; *Bottyán*, *Veresegyháza*, *Szada* filiák, *Tóth* és *Mogyoród*, valamint *Rákos-Palota* szomszéd egyházak számos képviselői. Ugyanez alkalommal az ároni áldás és a gyülekezet széteszlása előtt *Kemény Ödön* főthi lelkész megkeresztelte a helybeli lelkész és egy helybeli egyháztag újszülött fiait, melyeket a keresztelő lelkészen kívül a pestmegyei főesperes is megáldott. Az új oltárra adakoztak: az anyaegyház 55 frt 81 kr., a leányegyházak

99 frt 60 kr.; a pestm. ev. testvéregyházak 88 frt 95 kr., Szarvas 15 frt, Budapest 31 frt 50 kr., Vigyázó b. Podmaniczky Zsuzsanna 20 frt és b. Laffert Antalné 10 frt, Csomád községe 3 frt, összesen 323 frt 86 krt. A templom, paplak és iskola renovációjára adózott az egyház 700 frttal. Hála és üdv az adakozóknak és a buzgó intézőknek!

Pilis ág. hitv. evang. egyháza advent második vasárnapján tartá meg *templomszentelésének százados évfordulási ünnepélyét*. Kezdetét vette ez ünnepély tót istentisztelettel, melyen *Jankó Károly* irsai lelkész végezte az oltári liturgiát. Fő ének után szónokolt *Riecsánszky Endre* helybeli segédlelkész Zsidók 10, 20—25 nyomán és olvasta az egyház százados történetét. Az erre következett magyar ének után mondá el *Sárkány Sámuel* helybeli lelkész, érdemült főesperes, a 100. Zsoltár 1—5 igéihez fűzött elragadó szépségű beszédét e főtétel felett: *Hogyan ünnepeljük méltán egyházunk százados ünnepélyét?* Feleletek: Ha a buzgó egyházalapító ősről kegyelettel megemlékezünk, — ha a száz éves gondviselésért Istennek adjuk meg a dicsőséget, és — ha szent elhatározásokkal és fogadalmakkal lépünk a második századba. Erre szónok magyarul olvasva az egyház 100 éves történetét, bemutató azon „arany könyvet,” melybe báró *Nyáry Gyula* egyházfelügyelő indítványára beigtatvák azon adományok, melyek e nap emlékére, szegény iskolásgermeknek taneszközökkel s lehetőleg ruhával ellátására, mint alap, gyűjtettek össze. Eddig befolyt 430 frt, s ez alap gyarapítása el van határozva.

A magyar istentisztelet ezután *Láng Adolf* főesperes oltári szabad imájával ért véget.

Jelen voltak ez ünnepélyen: *Földváry Mihály* esp. felügyelő és alispán, *Kubinyi Géza* és *Koós Emil* egyházfelügyelők, *Ladányi L.* szolgabíró, *Fabiny Gyula* miniszteri titkár, *Mokry Endre* miniszteri tanácsos, *Dobronyovszky Károly*, *Laukó Károly*, *Kiss Endre* és *Achim Mihály* lelkészek stb. — Végezetül b. *Nyáry Gyula* felügyelő úri lakában végbement a számos szellemes toaszttal fűszerezett díszebéd, mely után az ünnepelők eloszlottak.

Verbicza Szt. Miklósi tűz által 1883. év jul. 13-án elpusztult egyház javára 1884. év jul. 13-ig begyűlt *szereketudományok részletes kimutatása*. Pozsonyvárosi egyh. gyámintézet 25 frt; Pozsonyvárosi esperes. gyámintézet 75 frt.; *Osztroluczky Géza* 5 frt.; *Jeszenszky József* 20 frt.; *Heim Károly* 5 frt.; *Pauschenwein Gy.* 2 frt.; *Trsztyénszky Ferencz* 3 frt.; *Nemes Podhragyi egyház I.* 27 frt. 30 kr.; *Knipping* és *Müller* budapesti tanítónók 15 frt.; *Soproni gyámintézet* 10 frt.; *Nitránsky Emil* 10 frt.; *Černilovi egyház I.* 5 frt.; *Alsó-Kubinyi egyház* 23 frt. 82 kr.; *Pápai egyház* 22 frt. 35 kr.; *Szt. Iványi egyház* 3 frt.; *Lelkésze: Király K.* 2 frt.; *Nemes Podhrágyi egyház II.* 10 frt.; *Kisporubai leányegyház* 20 frt.; *Pribilina község* 20 frt.; *Černilovi egyház II.* 1 frt.; *Modori tót egyház* 26 frt. 60 kr.; *Dovallói leányegyház* 13 frt.; *Boczábányai egyház* 30 frt.; *Vychodnai egyház* 20 frt. 20 kr.; *Bártfai tót egyház* 11 frt. 03 kr.; *Rajkai egyház* 10 frt.; *Nemes Podhragyi egyház III.* 50 kr.; *Golási egyház* 50 frt.; *Pádári egyház* 2 frt. 51 kr.; *Wágner Sámuel* 2 frt.; *Láng Adolf* pestmegyei főesperes 6 frt. 10 kr.; *Deo notus* 10 frt.; *A pozsonyvárosi egyház pénztára* 20 frt.; *Fizély Frigyes* 1 frt.; *Schleiffer Károly* 5 frt.; *Schulpe Emil* 2 frt.; *Tordasi egyház* 25 frt.; *F. szelii egyház* 4 frt. 45 kr.; *Csecsetka Sámuel* 3 frt.;

Schneller István 2 frt.; Pozsonymegyei esperességi gyámintézet 43 frt. 37 kr.; Aszódi egyház 53 frt. 14 kr.; Hidegkúti egyház 7 frt. 36 kr.; Belecskai leányegyház 2 frt. 16 kr., Ritter Károly főesperes 1 frt.; Kalenda János felügyelő 10 frt.; Sziklai Otto 2 frt.; Bauer Adolf 1 frt.; Vasskó Gyula 2 frt.; Schönviszner K. 1 frt.; Kamat a pozsonyi takarékpénztárban 15 kr.; Turicskai egyház 11 frt. 50 kr., Vilimovi egyház 4 frt. 72 kr.; Felső-Lövői egyház és Stettner Gyula lelkész 10 frt.; Suúri egyház 6 frt. 38 kr.; Vadkerti egyház 25 frt. 28 kr.; Hegyeshalmi egyház 16 frt.; Nagyfalui leányegyház 6 frt.; Modori német egyház 25 frt.; Isztebnei egyház 5 frt.; Lukaviczai leányegyház 3 frt. 20 kr.; Szirki egyház 3 frt. 03 kr.; A ker. gyámintézet 15 frt. 74 kr.; Rakytovi leányegyház 3 frt. 25 kr.; Felső Ozori egyház 5 frt.; Stúr Dániel 2 frt. 53 kr.; H. Volai leányegyház 1 frt. 30 kr.; Csasztkői egyház 6 frt. 23 kr.; Egy ácsmester 2 frt.; Rell Pál 1 frt.; Richwaldi leányegyház 1 frt. 65 kr.; Mokrolúcai leányegyház 4 frt. 15 kr.; Lőrincsek János főesperes 1 frt.; Új Fazekas Varsándi egyház 5 frt.; Futó özvegy ugyanott 50 kr.; A postai portóból a csepreghi lelkésztől 27 kr.; Philadelphy Karolina özvegy 5 frt.; Trencsini egyház 10 frt.; Egyetemes gyámintézet 400 frt.; Darázsii egyház 5 frt. 86 kr.; Belujai egyház 14 frt. 15 kr.; Miklósfalvi egyház 25 frt.; Békés-Csabai egyház 100 frt.; N. Biszterecz leányegyház 6 frt.; Bachmann M. 1 frt.; Kercser E. 2 frt.; Levéli egyház 24 frt. 85 kr.; Skultéty Pál 2 frt.; Héring J. 1 frt.; Fürst János 50 kr.; Zurányi egyház 30 frt.; Récsei egyház 5 frt.; Szt. Andrásii egyház 3 frt. 25 kr.; A. szelii egyház 3 frt. 34 kr.; Mező-Berényi német egyház 15 frt.; Dévay F. 5 frt.; Nagyfalui egyház 24 frt. 84 kr.; Revisnye leányegyház 3 frt. 60 kr.; B. Lehota leányegyház 4 frt.; K. Biszterecz 2 frt. 40 kr.; N. Biszterecz 2 frt.; Poruba 7 frt.; Zabrezs 5 frt. 50 kr.; Medveczky A. felügyelő 1 frt.; Laczo János lelkész 1 frt.; Sipka Gy. tanító 40 kr.; Vadkerti magy. tót egyház 5 frt. 55 kr.; Lalityi egyház 10 frt.; Langhoffer K. lelkész 1 frt.; Való Ádám 1 frt.; Hrncsiár Mihály 1 frt.; Hrncsiár Mihály esketésénél 1 frt. 38 kr.; Deo noti 1 frt. 40 kr.; Mezőberényi tót egyház 50 frt.; Tót-Aradácsi egyház 19 frt. 44 kr.; Zlatai leányegyház 1 frt. 50 kr.; Turopolyai egyház 10 frt.; Börzsönyi egyház 22 frt. 50 kr.; Új-Malomsoki egyház 5 frt.; Lalityról: Sas A. 1 frt.; Turcsán István 1 frt.; Pilisi egyház 8 frt.; Trnovszky Károly 3 frt.; Kamasz János Amerikából 2 frt. 25 kr.; Budapesti reform. mission. egylet 25 frt.; Ontko Zornik Zsuzsánna 2 frt.; Stahlberg prépost Meklenburgból 5 frt.; Nagy Lami egyház 10 frt.; Dr. Matuska Péter 200 frt.; Pongrácz Kornél 1 frt.; Matuska István 25 frt. Összesen 2061 frt. 48 kr., azaz kétezer hatvanegy forint és negyvennyolcz krajczár.

A *verbicza sz. miklósi egyház* nyilvános számadásaiból összeállította s főösszegben úgy az 1884. aug. 23. tartott esperess. gyűlésen, *Liptó-Szt.-Miklóson* nyilvánosságra hozta, valamint a főösszeget a főtiszt. kerületi elnökségnek bejelentette, e másod példányban letisztázva. 1884. nov. 26-án. *Baltik Frigyes*. lelkész esperes.

I. *Melléklet*. A.) Az „Ev. Egyház és Iskola“ II. kimutatásából az adakozók kívánságára és a szerkesztő úr utasítása szerint az „acsai gyűjtés“ a verb. sz. miklósi egyház hivatalos személyzetének átszolgáltatott és pedig:

lelkésznek 40 frt.; három tanítónak 16 frt. 20 kr. összesen 56 frt. 20 kr. B.) Adakoztak pedig erre Prónay Dezső br. egyetemes felügyelő úr 50 frt.; Melczer Gy. 1 frt.; Walles K. 1 frt.; Micsinay M. 1 frt.; Jochmann Gy. 1 frt.; Micsinay F. 1 frt.; Sajóhegyi F. 1 frt.; Mészáros F. 20 kr. összesen 56 frt. 20 kr. C.) Mind a gyűjtések körül legnagyobb érdeme van nt. *Trsztjénszky Ferencz* esperes úrnak, mint az „*Ev. Egyház és Iskola*“ érdemes szerkesztőjének. Összes gyűjtése: az egyház számára 374 frt. 18 kr., az egyház hivatalnokainak 56 frt. 20 kr. összesen 430 frt. 38 kr.

II. *Melléklet*. Ugyanazon év alatt a *verbicza sz. miklósi* egyházhívei adakoztak egyházukra csak: 504 frt. 38 kr., új harangokra 1555 frt. 92 kr. összesen 2060 frt. 30 kr.

III. *Melléklet*. *Fában adakozott*: 1) A magas ministerium az összes 2000 frtra menő szükségletet épületeink befedésére. 2) A vychodnai egyház kerítésekre 44 darabot.

IV. *Melléklet*. Könyvekben adakoztak: 1) A brit és külföldi bibliai társulat bécsi ügynöke *Millard Ede* által: 150 bibliát és 500 újtestamentomot, a *Zpevník féle bizottság* 90 Zpevníket.

V. *Melléklet*. Egyes hívek felsegélésére: *Kutlik János* lelkész 5 frt.; *Millard Ede* 10 frt.

VI. *Melléklet*. *Lányi Károly* esperes családjától viselt felső ruhákban való küldemény szegényeink számára.

Jegyzet: A kik más egyházakból a lelkész családja körül samaritanusi tisztet végeztek: *Deo noti sunt. Máté ev. VI. 3.* — *Liptó Szent-Miklóson* november 26-án. *Baltik Frigyes* lelkész.

Ezen szeretetadományok kimutatását az egyház számadási könyveivel és az eredeti okmányokkal összehasonlította s rendben találta, a *Verbicza sz. miklósi egyház* számvevői hivatala. — *Lipt. Szt. Miklóson* 1884. nov. 27. *Bauer János* egyház számvevője, *Lackó György* curátor *Ruppeldt Károly* egyh. jegyző.

K Ü L F Ö L D.

Ausztria. — *Dr. Witz*, a bécsi helv. hitv. egyház lelkésze és egyházi főtanácsos, ki különösen Péter első levele feletti szellemdús előadásai által a művelt evang. olvasók köreiből régóta ismeretes, *Zwingli Ulrik* felett tartott előadásaiban egy új munkát hozott, mely megérdemli, hogy figyelembe vétessék és olvastassék, és melynek főérdeme abban áll, hogy nemcsak *Zwingli* jelentőségét megérteti, hanem személyét is a gyülekezetekkel megszeretteti. — A könyvecske (144 lap) hat előadást tartalmaz: 1. általános észrevételek; 2. *Zwingli* belső fejlődésének menete; 3. *Zwingli* üdvtana; 4. *Zwingli* tana a szentségekről; 5. *Zwingli* egyházi és politikai tevékenysége; 6. *Zwingli* jelleme és érdemei. — Ezen előadások közt a második, mely a reformátor belső fejlődésének kérdését finom, ismeretes tényekén alapuló pszichológiai fejtegetések által akarja megoldani, minden esetre a legérdekesebb, míg az utolsó, különös szeretettel kidolgozva, azon férfiú képét festi, ki ment minden dogmatizmus, minden felekezeti szűkkeblőség és tekintélyhit, minden félénkség, elfogultság és kishitűségtől, teljes bizalommal és örömmel tekint a jövőbe. — A ki a könyvecske olvasásába fog, minden esetre örömmel fogja végig olvasni és végre *dr. Witz* szavaival fogja bizonyítani: „bizony. nem ártana egyházunknak, ha ezen hű reformátort inkább

venné figyelmébe és szorosabban megtartaná az igaz beszédeknek példájokat, melyeket ő tőle hallott hitben és szeretetben, mely vagyon a Krisztus Jézusban" (II. Tim. 1, 13). — A könyvecske megjelent Gothában, Perthes Fr. Andrásnál „Ulrich Zwingli, Vorträge von Dr. C. A. Witz“ cím alatt.

A salzburgi tartománygyűlés Hayden lovag azon indítványát, hogy a gyűlés a tervezett kath. egyetem iránti rokonszenvét fejezze ki, elfogadta és kijelentette, hogy egy kath. egyetem felállítása minden erőből eszközöltessék. A konservatív képviselők már 1805 frtot irtak alá és a vállalat erkölcsi és anyagi támogatására egy nagy központi egyület alakulása terveztetik.

Svédország. — *Oszkár király* rendelte, hogy a Speyeren építendő protestatiói templom javára Svédország valamennyi egyházaiban gyűjtések rendeztessenek.

Japán. — E szigetország művelődési törekvéseivel már régibb idő óta magára vonja a művelt világ figyelmét. — Legközelebb nagy lépést tett előre a japáni kormánynak f. é. augusztus 14-én kiadott rendeletével, melylyel az államvallás uralma megszüntetett, a Schintoizmus és Buddhizmus előnyei a vallásszabadság érdekében eltöröltettek. Maga a rendelet következőleg hangzik:

A kihirdetés napjától kezdve a schintoista és buddhista papok nem állami tisztviselők többé. Egy schintoista vagy buddhista templom főnökét a két vallás főnökei nevezik ki. Ugyanezek mondják ki a hivatalvesztést s csak azzal bizatnak meg, hogy a rendes papok előléptetését szabályozzák. Következő rendelkezések megtartandók:

1. cikk. Mindkét vallás szektái között minden versengés szorgosan kerülendő. Valamely közös eljárásra a szekták csakis kényszerű szükségesség esetén egyesülhetnek.

2. cz. A schintoista és buddhista szekták mindegyike számára főnökök fognak kineveztetni, azonban egy pap többek fölébe is helyezhető.

3. cz. A különböző szekták főnökének hivatalos teendőit szabályozó rendeletek a belügyminiszter által helyeslendők.

4. cz. A schintoista és buddhista vallások főnökei magok állapítják meg a vallásos intézkedéseket ép úgy mint a papnak való felvételhez megkívántató ismereteket és a rangot, előléptetését, hivatalvesztést, a régi iratok, ereklyék és hasonló értékes tárgyak megőrzését tárgyazó határozatokat. Az ily rendeletek is a belügyminiszter beleegyezésének alá vannak vetve.

5. cz. A buddhista vallás főnökeinek megengedtetik vallásuk előbbeni főnökeinek neveit fölvenni, azonban ehhez a belügyminiszter előzetes engedélye szükséges.

Yamasata Aritomi, Sandscho Sanetomi.
belügyminiszter. Daidseho-Daidsechin.

E rendelet legfontosabb eredménye lesz a keresztyén-ség szabad terjeszkedése. A bennszülött japánok közül állítólag 100—200,000-n a római kath., illetőleg görög egyházhoz tartoznak, 7—8000-n az ev. egyházhoz. Több mint 100 angol és amerikai evang. misszionárius működik Japánban. Az egyetemes evang. protestáns missziói egyület arra törekszik, hogy oda német misszionáriusokat is küldjön s az ott lakó körülbelül 200 evang. németet gondozása alá vegye.

V E G Y E S E K.

— **Előfizetésre való felhívás!** Az év vége felé jár s vele az „Evangelikus Egyház és Iskola“ is befejezi második évi pályafutását. — Egyházunk mélyen tisztelt közönségétől függ megkezdje-e a harmadikat is. — Ha szükségesnek ismerik különösen lelkésztársaink s tanférfaik e közlőnyt s ha a rendelkezésünkre álló csekély erővel felmutatott eredmény csak némileg is kielégítette várakozásukat: tisztelettel kérjük az érdekelt körök szellemi és anyagi buzgó támogatását.

Mi magunk érezzük legjobban, mily távol vagyunk a kitűzött céltól; de erős akaratumk, mennyire tőlünk telik, a cél felé törni, hogy szeretett egyházunknak nagy hivatásához méltóan szolgáljunk.

A harmadik évfolyam is lapunk alakja és beosztása e régi marad. — **Előfizetési ára is a régi lesz:** egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr.

A hátralékosokat, hátralékaik törlesztésére kérjük.

Előfizetéseket (postai utalványon) és **jelentkezéseket** (levelező lapon) a szerkesztőhöz, Pozsony, konvent-utca 6. sz., kérjük küldeni.

Hogy felesleges kiadásoktól megkíméltsünk, kérjük olvasóinkat: kegyeskedjenek idejekorán jelentkezni: kívánják e lapunkat a jövőre is jártni vagy sem?

A szerkesztő-kiadó.

— A Luther-társaságra fizettek: alaphoz: évdíjakban:		
Főtiszt. Karsay Sándor	.	4 frt.
Tiszt. Bergmann Lajos	.	4 „
Tek. dr. Medveczky Sámuel	.	4 „
Tiszt. Nitsch Károly	.	5 frt — kr.
I. kimutatás	544 „ 41 „	16 „
Vagyonszeg	549 frt 41 kr.	28 frt.

Ezen összeg a társaság javára a takarékpénztárban gyümölcsözően van elhelyezve.

Mindazon urak, kik a „Luther-társaság“ eszméjét pártolják s érdekeit előmozdítani készek. tisztelettel kéretnek: sziveskedjenek e célra szánt akár tagsági díjaikat, akár pártolási illetékeiket e lapok szerkesztőségéhez beküldeni; mink kötelességünknek ismerjük a bevételről nyilvánosan számolni s a pénz gyümölcsöző elhelyezéséről gondoskodni.

Az összeg beküldésénél sziveskedjenek megjelölni, hogy az adomány az alaphoz tőkésítve csatoltassék-e, vagy évdíj címén irassék-e javukra, hogy a kimutatás is e szerint szerkesztethessék.

— **Vallásos iratok magyar nyelven. Bibliai kézikönyv.** Kalauzul a Szent-Irás tanulmányozásához. Készítette Dr. Angus József, a royal asiatic society tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Angolból fordítva 46 ív, földabroszokkal; vászonba kötve. 3 frt 80 kr. **Hit, Remény és Szeretet Könyve** az élet kedvező és kedvezőtlen napjaira. Családi emléklapokkal ellátva. Protestáns keresztyének számára ajánlja *Csiky Lajos*. Vászonba kötve. 80 kr. Vászonba kötve aranysegélylyel 1 frt. Finom bőrkötésben, aranyvágással, tokkal. 1 frt 60 kr. **Jézus élete.** Segéd-könyvül az evangéliumok célja, összhangzása és chronológiájának tanulmányozásához. Irta *Eustace R. Conder. M. A.* Angolból fordítva. A szent föld térképével 14½ ív kötve 80 kr. **Gyermeklant.** Vallásos énekek gyűjteménye. Különösen iskolai használatra összeállította **Farkas Sándor**. 60 dal énekre vagy orgonára való hangjeggyel, a vasárnapi iskolai tanítást tárgyaló előszóval. 20 kr. **Zwingli Ulrich élete.** 3 ív. 10 kr. **Kaphatók König R. lelkésznel** (Budapest, váczikőrút 76. szám).